

Guiding Questions

- Our goal is to define what it could mean to be a Religious Zionist Posek. The first teshuva below, including the translation is taken from the website of Beit Hillel. Therefore, while I encourage at least glancing at the Hebrew, both versions are originals.
- Focus not only on the content of the teshuva, but on everything about it. What does it tell you about the world view of the people who wrote it?
- What is the framing? What is the motivation for looking for leniency?
- What kind of language does it use?
- Where was it published and what does that tell you?
- How is it organized? What is unique about that style?
- Why might it be important that the translation is provided by the authors of the Hebrew teshuva?
- Before the teshuva, I have given a portion of the organizations description of itself to help frame the issue.
- Following this are several pieces from teshuvot of R. Shaul Yisraeli – analyze the same issues there. I have only included small pieces of the full teshuvot.
- I will be drawing on the methodological approach proposed by Dr. Aviah Hacoen which I have summarized at the end.

1. Beit Hillel's "About Us"

We believe in the permanence of Torat Yisrael, and are absolutely committed to Jewish Halacha.

Recent events have presented our Holy Torah to the Israeli public in an inappropriately narrow-minded, exclusionary light. We, who are engaged daily in teaching and studying the Torah, believe that this has misrepresented Judaism, and that only the authentic, enlightened, inclusive Judaism – whose ways are pleasant and peaceful – has a true message for Israel today.

In that spirit, we believe it imperative to include women in public leadership roles. It is therefore that we have resolved to establish an Orthodox Attentive Leadership forum to open its ranks to women. Talmidot chachamim, women scholars and spiritual leaders, will find in "Beit Hillel" a welcoming home alongside Community and Yeshiva Rabbis.

We view ourselves an inextricable part of Israeli society. Albeit, we have our criticisms of certain aspects of the Israeli public sphere, yet we voice such critique with love and identification. Our aim is to elevate Israeli society from within, and not from without. We look upon the modern world and its innovations appreciatively....

We are committed to the State of Israel, and contend that Israel's viability and prosperity are necessary for the Jewish People's continued development. We stand fast against all attacks leveled at the Zionist cause from different quarters in Israeli society.

We are convinced that the ideas we express are acceptable to the majority of the religious community, which is a full partner in the State of Israel and Israeli society. We strive to give voice to the silent majority. Chazal taught that the school of Beit Hillel conducted itself modestly and respectful of its ideological opponents. So do we take upon ourselves to conduct an open, attuned dialogue with those with whom we don't identify, while giving expression to our way in studying and spreading Torah.

Platform

Throughout the generations, the Jewish nation has been committed to Torah and Mitzvot, using the Torah's way to deal with the questions which arise in every era. With the establishment of the State of Israel and the return of the people of Israel to their land, it has become necessary to determine the Torah's directions for dealing with this new reality – Israeli rule in the land of Israel, in a modern world with a varied society in which the majority are not dedicated to keeping the Torah and mitzvot. We believe that the Torah's way is relevant in every generation, and that the depth and complexity found in the Torah should guide us in dealing with the new reality and the complexities of our generation. This platform includes the basic principles in which we believe with respect to three main areas: Society and Democracy, the Status of Women, and Education.

המתארח אצל אדם שאינו שומר כשרות

שאלה: כיצד נשמרים מאיסורי אכילה כאשר מתארחים אצל אדם שאינו שומר כשרות?

תשובה: הלכות כשרות היוו מאז ומעולם את אחד הנדבכים המרכזיים של עולם ההלכה היהודי. הלכות אלו הכניסו מחשבה וקדושה לחוויית האכילה. יתרה מכך, מאחר שמפגש תרבותי נעשה במקרים רבים סביב השולחן, יצרו הלכות אלו חייץ ומגן בין הקהילה היהודית לסביבה הנכרית. הלכות ומנהגים שונים התפתחו בתפוצות ובקהילות השונות ברבות השנים. זכינו בדורנו לחזות בשיבת ציון ובבנייה של מדינת ישראל ולחיות במדינה שבה ברוך ה' הרוב מוחלט של מוצרי האוכל והשתייה המצויים ברוב רשתות המזון ובחלק גדול מהחנויות בארץ הם כשרים. ברם חלק גדול מהחברה הישראלית אינו שומר מצוות, ולכן נוצר לעתים חייץ בעניין אכילה בין חברים, בין שכנים, בין עדות שונות ואף בין בני משפחה.

אנו רואים חשיבות גדולה בלכידותה של החברה הישראלית, כגורם מרכזי בחוסנה של מדינת ישראל. הלכידות החברתית באה לידי ביטוי בין השאר בפיתוח קשרים חברתיים בין שומרי מצוות לבין אלו שאינם שומרי מצוות, בין שכנים ועמיתים לעבודה. קשרי חברות מבוססים בין השאר על אירוח וסעודות משותפות, המאפשרות יחסי קרבה ורעות.

מכיוון שאנו מחויבים להקפיד בהלכות כשרות, אין מקום לכאורה לאכול אצל אדם שאיננו שומר כשרות. אולם אנו מאמינים שהתורה המצווה עלינו להקפיד בהלכות כשרות מצווה עלינו גם לקדש שם שמים באופן הנהגתנו עם שכנינו וידידינו. משום כך אנו מצויים לשמור על אחדות עם ישראל, להשתדל להאחיב את התורה והמצוות על הרחוקים ולקיים יחסי רעות קרובים ותקנים עם שכנינו וידידנו, לאהבם ולכבדם. לאור זאת הרי שאנו מחויבים לחפש את הדרך התורנית וההלכתית כיצד ניתן לקיים את כל החובות הללו מבלי שהאחת תפגע ברעותה.

עלינו לשקול בכובד ראש היכן עלינו להחמיר בהלכות כשרות והיכן עלינו להחמיר באהבת הזולת ובקירוב רחוקים. הפתרון המועדף והפשוט הוא שהאנשים המקפידים על מטבח כשר יארחו את האנשים שאינם מקפידים, אולם פתרון זה איננו אפשרי תמיד ואינו מאפשר הדדיות. על אף שיש קבוצות שונות בציבור החילוני המסורתי: חלקם שומרים על כשרות בסיסית וחלקם אינו שומר ואף אינו יודע כשרות מהי, החלטנו להתמקד במקרים שהמארח הוא אדם שאינו שומר כלל על כשרות. התנאי העיקרי והחשוב ביותר במקרה כזה הוא שהאוכל לא יוכן ולא יתבשל בביתו של המארח אלא ייקנה במקום הנמצא תחת השגחה מסודרת. גם במקרה כזה יש מספר בעיות הזקוקות להתייחסות:

1. האם ניתן לחמם את האוכל בבית המארח שאיננו שומר כשרות?

2. באלו כלים ניתן להגיש אוכל זה?

3. באיזו מידה יש צורך לבדוק את רמת הכשרות של המקום שממנו נקנו הדברים, במיוחד כאשר ייתכן שהסטנדרט המקובל על האורח שונה מהסטנדרט של המקום שממנו קונה המארח את האוכל?

4. האם מותר לאכול בבית המארח דברים שאינם מבושלים כגון פירות וירקות, ומה לגבי שתיית קפה וכדומה?

אע"פ שההלכה קובעת שאדם אשר אינו מקפיד על מצווה מסוימת אין לו נאמנות בדברים הקשורים לאותה מצווה, במציאות ימינו יש רבים שאמנם אינם מקפידים בעצמם על כשרות, אך מכבדים מאוד את שומרי הכשרות והמסורת, ונוהרים מלהכשילם. כן רבים מדקדקים על עצמם שלא לשקר ולרמות את חבריהם. במקרים כאלו, כלומר כשאנו יודעים שמדובר באדם ישר והגון, ניתן לסמוך על דבריו בענייני הכשרות. קל וחומר שניתן לסמוך על המארח כאשר מדובר בשכן קרוב או באדם שהוא חבר לעבודה, וברור לנו שהוא מכבד אותנו ואינו מעוניין חלילה לפגוע בדברים החשובים לנו. במקרים אלו נוכל לסמוך על דברי המארח שהאוכל נקנה במקום כשר. מכיוון שלא ברור שכל אחד יודע מהו מקום כשר וכיצד מוודאים זאת, הרי שיש צורך לשאול אותו היכן נקנה האוכל, ואם המקום ידוע לנו כמקום הנמצא תחת כשרות – ניתן לסמוך על כך.

הרב אליעזר מלמד שליט"א ראש ישיבת "הר ברכה" ומחבר סדרת ספרי "פניני הלכה", ציין בפנינו שיש המעדיפים להחמיר יותר בהלכות כשרות, וגם כאשר הדבר עלול לגרום לריחוק מסוים בין יהודים, לדעתם אין להקל. אמנם גם הם מודים שיש צורך למצוא דרכים לבטא בהם את האחוה שבין כל ישראל. לדבריו, לעיתים דווקא כשמדובר בביקורים תכופים, כמו בין אחים, ראוי להחמיר יותר, כפי שהוא רגיל לנהוג תמיד בביתו, שאם לא כן מנהגי הקולא אצל האחים עלולים לגרום לשחיקה בהקפדה הדתית אצל בן או בת הזוג או הילדים, שכן לפעמים יש ויכוחים ומתחים סביב הנושאים הללו, וכאשר מקילים אצל האחים, המחלוקת עלולה לחדור אח"כ לתוך המשפחה ולגרום לקשיים חינוכיים כלפי הילדים. כמובן שגם בזה הם מודים שיש לטרוח ולמצוא את האפיקים שבהם האחוה המשפחתית תבא לידי ביטוי מלא.

כאמור לעיל, אנו העדפנו להחמיר בשיקולי האחדות, הרעות וריבוי האהבה בחברה הישראלית ובקרב במשפחה ולפיכך אנו מציעים את ההנהגות כדלקמן:

[Look in the English for the Specifics]

מקורות

נאמנות אדם שאינו שומר תורה ומצוות

הדבר ברור שיש לאדם לשמור על כל דיני הכשרות כהלכתם ככל הניתן, ולא לחפש היתרים. אולם יש לברר מה הדין כשמתארחים אצל אדם שאינו שומר תורה ומצוות. ראשית יש לברר האם על פי ההלכה אפשר להאמין לאדם כזה, האומר שהאוכל בביתו כשר?

על פי כמה מגדולי האחרונים (החזו"א [יו"ד, ב', כ"ח], שו"ת בנין ציון החדשות [סימן כ"ג], שו"ת מלמד להועיל [א', כ"ט] ואחרים) אין להגדיר אדם שאינו שומר תורה ומצוות בימינו כמומר להכעיס. לכן אין לחשוש שמי שאינו שומר תורה ומצוות יכשיל את המתארח אצלו מטעמים אידיאולוגיים.

עוד יש להזכיר כי הגאון הרב משה פיינשטיין (שו"ת אגרות משה, יו"ד, א, נד) מחדש על פי הגמרא במסכת כתובות (פה ע"א) שאם מכירים אדם היטב באופן שידוע שאינו משקר, מותר להאמין לו, אף אם בית דין רגיל לא היה מקבלו על פי הלכות עדות הרגילות. אם כן, גם כאן אם מכירים במישהו שוודאי אומר אמת ואינו משקר - אפשר להאמין לו.

אולם, עדיין רוב אלו שאינם שומרי תורה ומצוות לכאורה נופלים בגדר של "חשוד": אדם שידוע כמי שאינו שומר תורה ומצוות, לכאורה אי אפשר לסמוך על דבריו, ואף שהסיבה שקונה אוכל שאינו כשר אינה אלא מסיבות נוחות ולא מתוך אידיאולוגיה. האם כשמגיעים לביתו של אדם כזה אפשר לסמוך על דבריו, או שעלינו לחשוש שמתוך רצון לחסוך זמן או כסף אותו אדם "עיגל פינות", וקנה מוצרים שאינם כשרים?

אמנם במסכת חולין (ג) אמר רבא שמותר לבדוק סכין שחיטה וליתנה ביד מומר אוכל נבילות לתיאבון ולסמוך על שחיטתו. פירשו שם (ד ע"א) שמכיוון שיש בידו היתר, הוא אינו מניח את ההיתר ובוחר באיסור (מכיוון שאין לו אינטרס לעשות כן), ואין לחשוש שמא אחר כך לקח סכין אחרת. ברם שם בגמרא שאלו מדוע אין לסמוך על שחיטת מומר לתיאבון אם לא בדקו את הסכין קודם לכן, והגמרא תירצה שלא יטרח בבדיקת הסכין אם אין היא מוכנה. אמנם לאחר מכן הגמרא מביאה ראייה לדינו של רבא מדין אחר: חמץ של עוברי עבירה מותר מיד לאחר הפסח, מכיוון שהם מחליפים את החמץ שלהם עם הנכרים, על מנת שלא לעבור באיסור חמץ שעבר עליו הפסח. והקשו הראשונים: מה הבדל בין טרחה של בדיקת סכין לבין טרחה של החלפת חמץ?

הראשונים תירצו שיש לחלק בין טרחה מרובה לבין טרחה מועטת. בדבר שיש בו טרחה מועטת, אפשר לומר שסומכים שאדם לא יניח את ההיתר ויבחר באיסור, אך בטרחה מרובה יש לחשוש. הנה על פי זה נבחן את המצב בארץ ישראל היום. רוב יצרניות המזון הגדולות מייצרות מזון כשר, וכן המזון הנמכר בחנויות הוא רובו ככולו כשר. אם כן, בין מבחינת הטרחה שבקניית מזון כשר ובין מבחינת ההפסד הכספי הכרוך בחיפוש אחר מזון כשר, אין כאן חשש כלל, ויש מקום לסמוך על החזקה שהמארח אינו מניח את ההיתר ואוכל את האיסור. לכן מותר להאמין לו אם אומר שקנה במקום כשר.

לאור זאת, אדם ששומר תורה ומצוות המתארח אצל מי שאינו שומר תורה ומצוות, והוא איננו חשוד להכשילו והוא מכיר אותו כאדם נאמן - מותר לסמוך על דבריו אם הוא אומר לו היכן קנה את המוצרים, והאורח מכיר את המקום כמקום כשר.

על מה שכתבנו יש להוסיף שמכיוון שערך כבוד האדם וערכיו מקובל כיום גם בין רבים מאוד שאינם שומרי תורה ומצוות, הדבר דומה למי שחשוד על דבר מסוים, שניתן לסמוך עליו שמתקן לו את מה שהביא לו, ואינו מחליפו, מכיוון שאינו חשוד על הגול. אף כאן נראה שאפשר להאמין למי שאינו שומר תורה ומצוות, אם אומר שקנה במקום כשר כי הוא אינו חשוד להכשיל, להונות ולשקר.

מכל מקום יש לסייג קביעה זו בכך שאי אפשר לסמוך על המארח שאיננו בקי ורגיל בענייני כשרות כשאומר על דבר מסוים שהוא כשר או שנקנה במקום כשר מבלי שהוא מפרט את אמירתו. זאת כדי שניתן יהיה לוודא ולהבטיח שהוא אינו טועה בקביעתו זו.

כשרות המטבח והאוכל...

Responsum: Visiting a Person Who Does Not Observe Kashrut

Question: **How does one avoid eating forbidden food when visiting a person who does not observe *Kashrut*?**

Answer: The laws of *Kashrut* have always been one of the central pillars of the Jewish *Halachic* world. These laws injected thought and holiness into the eating experience. Moreover, since cultural gatherings are often conducted around the dinner table, these laws created a barrier and shield between the Jewish community and the gentile environment. Over the years, different laws and customs developed in the various Diasporas and communities. We have been blessed in our generation to have witnessed the Return to Zion and the rebuilding of the State of Israel; and to live in a country, in which the vast majority of foods and drinks which can be found in most food chains and many shops, are kosher, thank God. Nevertheless, a great

proportion of Israeli society is not observant, and therefore a barrier is often formed between friends, neighbors, different ethnic groups, and sometimes even within families.

We consider the bonding of Israeli society to be of the utmost importance, as a central foundation of the strength of the State of Israel. Social bonding finds expression, among other things, in the development of social ties between the observant and non-observant, amongst neighbors, and work colleagues. Ties of friendship are based, among other things, upon hospitality and shared meals, which trigger relationships and friendship.

Since we are obligated to take care to observe the laws of *kashrut*, it would seem that it is not permissible to eat by a person who does not observe *kashrut*. However, we believe that the very same Torah that commands us to observe *kashrut*, also commands us to sanctify God's name by the way we behave with our neighbors and friends, thereby committing us to guard the unity of the Jewish people, to make the Torah and commandments cherished by those who are estranged to them, and to establish close and sincere friendships with our neighbors and friends, to love and respect them. Consequently, we are compelled to search out ways, according to the Torah and its laws, to implement all these obligations, without one compromising the other.

We must seriously consider where we must be strict in the laws of *kashrut*, and where we must be strict in loving our neighbor, and in bringing the estranged closer to Torah. The simplest and most preferable solution would be that people who are careful to have a kosher kitchen should invite those who do not take such care; however this solution is not always possible, and does not allow reciprocity. Even though there are various groups among the traditional and secular: some observing basic *kashrut*, and others who neither observe nor know what *kashrut* is all about, we have decided to focus on the cases in which the host does not observe *kashrut* at all. The main and most important condition in this case is that the food should not be prepared nor cooked in the host's house, but it should be purchased at a place which is under organized rabbinic supervision. Even in this case, there are number of problems which require discussion.

Is it permissible to heat up the food in the house of a host that does not observe *kashrut*?

In what types of utensils may the food be served?

To what extent must one check the level of *kashrut* of the place from which the food was purchased, especially when the standard the guest is accustomed to is different from that of the place from which the host buys the food?

Is it permissible to eat uncooked food at the host's house, such as fruit and vegetables, and what is the law concerning coffee and other hot beverages?

Even though Halacha maintains that a person who does not observe a particular mitzvah is not considered trustworthy regarding matters pertaining to that mitzvah, in today's reality, there are many who despite not observing *kashrut*, genuinely respect those who do observe *kashrut* and follow tradition, take special care not to cause their observant friends to transgress, and are very careful not to lie or mislead them. In these cases, when we know that we are dealing with someone honest and upright, one may rely on their word. Even more so, may one rely on the host's word when we are dealing with a close neighbor or work colleague, who we know respects us, and has no interest to hurt us, Heaven forbid, in issues which are dear to us. In these cases, therefore, we may rely on the host's word that the food has been purchased at a kosher place; however, since it is not clear that everybody knows what a kosher place is, and how to make sure that a place is in fact kosher, one must ask one's host where the food was bought; and if we know that the place is under kosher supervision, we may trust him. HaRav Eliezer Melamed Shlita, Rosh Yeshiva of "Har Beracha", and the author of the series of books "Pninei Halacha", pointed out to us that there are those who prefer to be stricter with the laws of *kashrut*; and even when this may cause a certain amount of distancing between Jews, according to this view, one should not be lenient. Indeed, even this view concedes that there is a need to find avenues to express the brotherhood amongst Jews. According to him, often, ironically, in particular when we are referring to frequent visits, such as between brothers, it is prudent to be stricter, similar to how one is always accustomed at one's home; otherwise, the lenient practices implemented at the brothers' homes may cause an erosion in the religious meticulousness of one's spouse or children; as sometimes there are arguments and tensions around these topics, and when one is lenient at one's brothers' houses, the argument may penetrate afterwards into one's own family, and cause educational difficulties with the children. Naturally, even so, they also agree that one needs to make an effort to find areas in which the family affinity can be fully realized.

As already mentioned, we have preferred to be strict with our concerns for unity, friendship, and the proliferation of love within Israeli society, and we therefore submit the following practices. These guidelines are suitable for the situation in Israel today, where the majority of the population is Jewish, and most of the food is kosher. The situation in the Diaspora is beyond the scope of this responsum; one needs to discuss these issues with a *Halachic* authority, who is an expert on the local *kashrut*s situation.

Heating food: One should heat up food in aluminium baking dishes, well covered with silver foil, in an oven; or in a sealed, disposable, plastic utensil in a microwave oven. If this is not feasible, one may be lenient and heat the food in an oven or microwave using glass utensils, once one has clarified that these utensils have not been used for 24 hours (not "b'nai yomam"), on the condition that they are covered. One may not use metal utensils, even if they have not been used for the last 24 hours.

"Post factum", if the food was already mistakenly heated in a non-kosher oven, microwave or toaster-oven: if the heating was done using a disposable utensil or in a glass utensil that has not been used for 24 hours, even without a cover, one may eat the food, on the condition that it is clear that these appliances were clean, and had no leftovers or fat in them.

Serving dishes: It is preferable that the food is served in disposable dishes. One may be lenient and use metal cutlery to eat food which is not hot (less than 45 degrees). If there are no disposable plates, one may be lenient and use regular plates, as long as the food is not hot (less than 45 degrees). Similarly, one may be lenient with these plates, even if they have not been immersed in a mikve.

Worms and insects: When we are considering food which has been brought from a place that is known to be kosher, one need not investigate how the vegetables were cleaned, or how the legumes were sorted, or what is the source of the leafy vegetables, or how they were checked and cleaned before being used. One may eat baked food, or salads or soup or cooked food that contain such vegetables or legumes, under the assumption that even if it is unclear that the vegetables have been checked to a sufficient degree, it is clear that anybody takes care to wash such vegetables, and not use a contaminated vegetable, and “post-factum”, once the vegetables have already been used, one may rely on “bitul”, that the worm or insect can be considered non-existent due to its insignificant size relative to the vegetable. It is always important and advisable (even when one eats food which was prepared at a place which is meticulous and very strict in its *kashrut* standard) to inspect food, while eating, to make sure one is not eating worms.

Fruits and vegetables: One may eat raw fruits and vegetables even at a home of one who does not observe *kashrut*, if one knows that they were purchased at a place which is under rabbinic supervision. If one suspects that they were bought at a place without organized supervision, or that they were picked from a private garden, or purchased from a vendor on the side of the road, one must take care to separate *terumot* and *ma'aserot* (tithes) from the food that one is served. It is preferable to explain the matter to the host, and to ask his permission to separate *terumot* and *ma'aserot*, and do it in front of him. However, if doing so would cause unpleasantness, one may do it without being noticed. It is also possible to perform the separation using the abbreviated version, in which case it is advisable to receive instruction and clear guidelines from someone well versed on the topic.

Concerning fruits that may have come from a place which is not under supervision, regarding *orla* (fruits from the first three years of a tree's life), one may rely on the “majority” of fruit, and not be concerned about the prohibition of *orla*.

Shmita (Sabbatical year): There are extra problems regarding vegetables which are purchased during the Sabbatical year from a place without organized supervision, or that were picked from a private garden, or were purchased from a vendor on the side of the road, or directly from farmers; so one should refrain from eating such vegetables during the Sabbatical year. On the other hand, one may be lenient with fruit during the Sabbatical year, and eat them without separating *terumot* and *ma'aserot*.

Wine: One may be lenient and drink wine that is poured by one who does not observe Shabbat, but one should not be lenient when a gentile pours wine, unless the wine is boiled (“*yayin mevushal*”).

Milk: One may be lenient with milk and milk products that have a regular *kashrut* standard, even if one is accustomed to using only *mehadrin* (meticulous), and one may even be lenient with “*halav acum*” (gentile milk).

“Halak” meat: For those who are accustomed to only eating “*halak*” meat (stricter standard), it is very advisable to try to avoid eating meat with only a regular *kashrut*.

Other homemade goods: One may not eat goods that were prepared in a home that does not observe *kashrut*, unless one can clarify before eating that they were prepared in utensils that are free of *kashrut* problems (see paragraph 1). One must make sure that all the materials used during preparation were kosher; if necessary, that *hala* (portion of dough set aside) was separated according to law; that *terumot* and *ma'aserot* were separated; and that the required procedures were performed regarding checking vegetables and lentils for insects.

All of the above refers to the case that the host is a person who does not observe *kashrut* and basic separation of meat and milk in his kitchen. When we are dealing with someone who does observe *kashrut*, one may eat food that was cooked in his kitchen, even if the level of *kashrut* in his house is not according to the level of meticulousness and preciseness to which the guest is accustomed. In such cases, it is recommended that one makes sure that the host is aware of the issues of the separation of *terumot* and *ma'aserot*; the separation of *hala*; and other *kashrut* issues, of which people who observe basic *kashrut* are often not sufficiently aware.

Rabbi **Shaul Yisraeli** (July 14, 1909 – June 17, 1995^[1]) was one of the distinguished rabbis of religious Zionism. He served as a rabbi, as a dayan in the Supreme religious court of Israel, as a member of The Chief Rabbinate Council, as Rosh Yeshiva of Mercaz HaRav, and as President of the Eretz Hemdah Institute.

עמוד הימיני סימן יז: הבטחון הפנימי במדינה בשבת (פעולות המשטרה)

א

מִרְן הַגְרִיאָה הַרְצוּג זצ"ל (הַתוֹהָמָה קוֹבֵץ ה־ו עמ' כ"ה וְאִילֶךְ) דָּן בְּשֵׁאלַת הִיתָר חֲזֵרַת הַמִּשְׁטָרָה לְבִסִּיסָה לְאַחַר פְּעוּלָה שֶׁל הַחֲזֵרַת הַסֹּדֵר לְמִקוּמוֹ. וְחֲזָרָה זֹו בְּמִכּוֹנִית כְּרוּכָה בַחֲלִילוֹל שֶׁבֶת.

ז

... (בְּשֵׁם ר' הַרְצוּג) וְשֵׁנִית, הוֹאִיל וְכֵל הִהִיתָר הוּא כְּאֵן מִפְּנֵי שֵׁאֵם לֹא נִתְיָר תְּרַבִּינָה גְּנִיבוֹת, הֵנָּה הַרּוֹב הַגְּדוֹל הֵם לְצַעֲרֵנוּ לֹא מִתְחַשְּׁבִים עִם הַהוֹרָאוֹת שֶׁל הַרְבָּנוֹת וְהֵם הֵרִי מִמִּילָא לֹא יִמְנְעוּ, וְאִ"כ לֹא יִשְׁמַשׁ הַאיִסוּר לְרִיבּוּי גְּנִיבוֹת וְאִיךְ נִבָּא לְהִתְיָר מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ זֶה שֶׁתְּרַבִּינָה גְּנִיבוֹת.

לְעֵנִ"ד חֲשׁוֹן זֶה אֵינְ לֹו מִקּוֹם בְּהַלְכָה, שֵׁאִ"כ הִיָּה בְּזִמְנֵנוּ צְרִיךְ לְהִשְׁתַּנּוֹת גַּם עֵיקָר הַדִּין שֶׁל הִיתָר לְהַזּוֹר עִם הַנִּשְׁקָ שֶׁהוּא גִ"כ מִשׁוּם נִמְצָאֵת מְכַשִּׁילֵן לְעַ"ל, כִּיּוֹן שֶׁהִרְבָּה מִהַצְבּוֹר וְאוּלִי גַם הַרּוֹב הַמְצוּיִים אֲצֵל נִשְׁקָ אֵינֵם מְקַפִּידִים וְאֵינֵם חִיִּים מִפִּינוּ וְעַ"כ אֹוֹתָם לֹא נִכְשִׁיל וּמִמִּילָא תַעֲשֶׂה הַמְלָאכָה עַל יָדֵם. וְכֵן יִשְׁתַּנָּה הַדִּין שֶׁהִזְכַּרְנוּ לְעִיל מִהַט"ז לְעֵינֵן אִם אֲפִשֵׁר עַ"י נְכָרִי, שֶׁהוּא גִ"כ רַק מִטַּעַם שֶׁל נִמְצָאֵת מְכַשִּׁילֵן לְעַ"ל, וְלִפ"ז אֵינְ חֲשֵׁשׁ זֶה קִיִּים בְּמִקּוֹם שְׁרׁוֹב הַצְבּוֹר אֵינּוּ שׁוֹמֵר תּוֹרָה. אִ"ו חֲשׁוֹן זֶה אֵינּוּ מְכַמָּה טַעֲמִים: א' גַּם פּוֹרְקֵי עוֹל אֵינֵם יוֹצֵאִים מִכֻּלֵּל יִשְׂרָאֵל וְאֵנּוּ מְצוּיִים גַּם לְדוֹן עֲלֵיהֶם, וְהַדִּין גַּם עֲלֵיהֶם נִקְבַע. וְאֵעִפ"י שְׁמוֹכְנִים לְאִכּוֹל בֶּשֶׂר חֲזִיר, הֵנָּה יִתְכַן שֵׁאֵינְ זֶה אֵלָא בֶּשֶׂר טָלָה, וְעַ"כ הַדִּין הוּא עַל הַעַם כּוֹלּוֹ, אִם דָּבָר זֶה מוֹכֵרָח שִׁיעֶשֶׂה עַ"י מִישֵׁהוּ אוֹ לֹא; ב', הַרְבָּה הִגִּיעוּ לְפִרְיָקֵת עוֹל רַק מִתּוֹךְ זֶה שֶׁהִיָּה נִרְאָה לְהֵם שֵׁאֵינְ אֲפִשֵׁרוֹת לִישֵׁב אֶת הַתּוֹרָה עִם צְרִכֵי הַמְדִינָה, וְרַק הוֹדוֹת לְאֲפִשֵׁרוֹת שֶׁל הַשְׁתַּמְשׁוֹת עִם יְהוּדֵי "שֶׁבֶת-גּוֹי" יְכוּלָה הִיהָדוֹת הַדְּתִית לְהַחֲזִיק מִעֵמֵד. נִמְצָא שְׁעַ"י שֶׁתְּקַבַּע הַהַלְכָה הַמְאֲפִשֵׁרֵת אֶת מִילּוֹי הַצְרִכִים הַדְּחוּפִים בְּמִדִּינָה עַפ"י הַדִּין יְגִרוּם הַדְּבָר לְהַתְחַזְקוֹתֵם שֶׁל אֱלֹהֵי שִׁיְהוּדוֹתֵם רֹפֶפֶת וְתִלוּיָה, וְהֵרִי אֵנּוּ מְצִילִים אֹוֹתָם מִמְכַשְׁוֹלִים גְּדוֹלִים לְכֵל חִיִּיהֶם; וְג', לֹא נִקְבַע הַכְּמוֹת שֶׁל הָאֲנָשִׁים הַיּוֹצֵאִים לְהַצִּיל וְאִף אֶחָד אֵינּוּ יְכוּלֵּ לְעַשׂוֹת אֶת הַחֲשׁוֹן, מֵהַ כֵּךְ אִם אֵנִי לֹא אֲצַא הָאֵם יוֹכֵר הַדְּבָר בְּתוֹךְ צְבּוֹר מְאוֹת? כִּי אֵינְ יוֹדַע מִי יוֹכֵשֵׁר וִישׁ לְפַעֲמִים שֶׁהָאֶחָד מְצַלִּיחַ מֵהַ שֶׁהִרְבָּה לֹא עֲלֵתָה בִּידֵם (חֹוץ מִמָּה שֵׁאֵם כֵּל אֶחָד יַעֲשֶׂה כֵּן לֹא יִהְיֶה יוֹצֵא אִף אֶחָד). וּבִנְדוּן דִּידֵן הֵרִי בְּרוּר שֶׁלְנוֹכַח הַכְּבֻדוֹת כְּאֵלָה לֹא יִהְיֶה מְסַפֵּר שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה מְרׁוּבָה בֵּין אֲנָשֵׁי הַמִּשְׁטָרָה, כִּי מֵהַ לְהֵם וְלְצַרָה הַזֹּאת, הַמְצִיאוֹת מוֹכִיחָה זֹאת לְעֵינֵינוּ לְמַדִּי. וְהֵרִי נִדְמָה שְׁדוּקָא לְעֵינֵן

שאלה זו של פק"נ שבאה ע"י המשטרה יש מצד ההלכה הזאת עצמה צורך לרבות יותר ויותר שומרי תורה שם, כי רק הם יודעים כראוי ערך האדם והם לא יתעצלו באמתלאות של נוחיות אלא יהיו תמיד זריזים וראשונים לדבר מצוה. וממש כמו שמצינו באחרונים הנמוק לענין לא להשתמש בגוי גם כשהוא מצוי לענין פק"נ מפני שמצוי הדבר שהוא מתרשל במלאכתו, והיינו כנ"ל משום שענינו לנוחיותו ומנוחתו הוא חשובה עליו יותר מחייהם של אחרים, כמו כן יש הבדל גדול, והננו רואים את זה לעתים קרובות במציאות, בין יהודי שומר תורה שמתעסק בדבר הגובל עם פק"נ לבין אם הדבר נתון לידי של פורק עול שאין לו בחייו אלא אכול ושתה, ואף על חיינו הוא - עתים אינו חס. ואין שום ספק שמילוי תפקידי המשטרה שיש בהם הרבה משום פק"נ ייעשה ביתר יעילות אם ירבו בשורותיה שומרי תורה, חוץ ממה שגם קלסטר פניה של המדינה בכלל למניעת שחיתות ומעשי עול גם מצד אנשי המשטרה עצמה (יזכרו מעשי ג'למי והטפול המשטרתי בהפגנות על שמירת השבת) הרבה תלוי מי ומי הם השוטרים. וכשם שנצטוינו על מינוי השופטים, כן נצטוינו על מינוי השוטרים, ועל שניהם נאמר "ושפטו את העם משפט צדק". והיש לך ממשול גדול מזה, של ריחוק שומרי תורה משורות המשטרה, שודאי זה מביא בעקבותיו באיזה מקרים לידי הפסד נפשות שיהא ראוי לא להסתפק בזה שנאמר שהמעשים המסופקים יעשו ע"י אחרים, בו בזמן שמצד הדין היה להתירם לכולם, רק מתוך החשבון שבל"ז דברים אלה יעשו, נאסור את זה על אלה השומרים תורה.

סוף דבר נ"ל כדבר ברור שהדין בנקודה זו אינו צריך להביא בחשבון את מספר שומרי התורה במשטרה כיום הזה (עלינו גם לחתור שיהפכו שם לרוב, לא פחות ממה שעלינו לשאוף להגיע לרוב במקומות אחרים), אלא אנו מחויבים לדון כאילו כולם מוכנים לשמוע בקול התורה ולהשמיע להם את ההלכה כפי שהיא לכולם באופן שווה, ועד כמה שהמותר הרי זה מותר לכולם, ואין ראוי להמנע מזה, ועד כמה שזה אסור עלינו לחתור שיהא זה חוק כללי הנוהג ומחייב את כל אנשי המשטרה כאחד, וגם עד שיתקבל חוק זה לא נהסס מלאומרו ברבים, השומע ישמע והחדל יחדל, ולא עלינו תלונתו ואחריותו.

עמוד הימיני / סימן ו:סימן ו: לביור סמכותה ההלכותית של הרבנות הראשית לישראל

לרגלי כמה פסקי הרבנות הראשית לישראל, שדעת איזה ת"ח לא הסכימה עמהם, ישנה מבוכה בקרב הציבור, וגם בין ת"ח, מהי סמכותה של הרבנות הראשית לקביעת הלכה, ובאיזו מידה פסק זה מחייב את הציבור. וראיתי למי שכתב שסמכותם של הרבנים הראשיים (ושל מועצת הרה"ר) לא נשתנתה כמלא נימא ממה שהיה להם טרם בחירתם לתפקידם זה. וזה מתוך ההנחה הפשוטה והנכונה כשלעצמה, שתורה מן השמים בכל פרטיה ודקדוקיה, וביאורה נמסר בתורה שבע"פ, המצויה בדינו ומקופלת בגמרא ופוסקים, ראשונים ואחרונים. וכיון שכן אין בכוח הרבנות לשנות הדין בשום דבר. ברם יש עוד כמה פרטים הטעונים בירור, ומהם נוכל לעמוד על כוח ההכרעה שישנם לאלה שנבחרו לעמוד בראש עם קדוש. לביור שאלה זו מוקדש המאמר שלפנינו. וה' ינחנו בדרך אמת.

יא

והנה הרבנות הראשית קבלה עליהם רוב הציבור שבא"י בתור רבותיהם. וגם הרבנים המקומיים אינם מתקבלים אלא באישור של הרבנות הראשית. נמצא שהרבנות הראשית יש לה בכל מקום שבא"י תוקף של מרא דאתרא, כי גם רבני המקום אינם פועלים אלא בשליחותם. ממילא קימת כלפיהם ההלכה של הרמ"א הנ"ל שאין להורות נגד פסק שלהם, ואין לפרסם להלכה למעשה דעה שהיא מנוגדת לפסק הלכה שלהם, כל עוד אין הדבר בחינת טעות בדבר משנה אלא טעות בהכרעה ושיקול הדעת, גם כשהם פוסקים להקל, וגם כשהו נוגע לאיסור תורה. וזהו גם טרם שפסקו, ומכש"כ לאחר שפסקו שבזה קיים פסקו של הרמ"א שגם חכם שהתיר אין לשני לאסור, והוא כנ"ל מהגרע"א מוסכם אליבא דכו"ע, עכ"פ לענין לכתחילה יש להימנע מזה מחמת כבודו של ראשון. ובניד"ד, גם אם עבר השני והורה, אין הוראתו הוראה כלפי ציבור זה, כיון שקבלו עליהם הרבנות הראשית כרבותיהם, וכנ"ל.

ואם אמנם כלפי אותו חלק ציבור שמעיקרא לא קיבל עליו את הרבנות הראשית יש לדון שאין בזה משום 'לא תתגודדו', בשני בתי"ד בעיר אחת וכנ"ל. אבל אותו ציבור, והוא רוב היישוב שבא"י, שבחרו ברבנות הראשית ורואים בהם את רבותיהם, כלפיהם וכן כלפי הרבנים המשמשים באותן קהלות מכוח מינוי והסכמת הרבנות הראשית, ודאי שהם בגדר המרא דאתרא שדינם דין ופסקם פסק, גם במה שנוגע לשאלות איסור תורה, כל עוד שלא יתגלה בפסק טעות ח"ו בדבר משנה.

ומכאן למודעי, שכל אותם פסקי הרבנות הראשית, שהוצאו לאחר דיון ושו"ט כהלכה, אעפ"י שיש חכמים שמתנגדים להם, אין כאן מקום לדון אלא כמחלוקת שבשיקול הדעת, ובזה פסקו של המרא דאתרא שריר וקיים ללא הרהור.

Some Defining Characteristics of "Religious Zionist Halakhah" From "Religious Zionist Halakhah" – Is it a Reality or was it a Dream?" by Aviad Hacohen in *The Orthodox Forum: Religious Zionism Post Disengagement-Future Directions* pages 315-369

1. Areas of Occupation
  - a. Laws of the State
  - b. Laws of Modernity
  - c. Harnessing Halakhah for Political Ends
2. Methodology and Sources of Decision Making
  - a. *Koah de-beteira adif*
  - b. State-oriented/unifying approaches
  - c. Uses of Eretz Yisrael Sources
  - d. Use of Modern Research Tools and "Outside Literature"
3. Style and Form
  - a. Modern Hebrew
  - b. Organized
4. Media of Communicating Conclusions
5. Substance of rulings
  - a. Religious Zionist Issues
  - b. Issues Arising from the Establishment, Existence, and Activities of the State of Israel
  - c. Penetration of Religious Zionist Ideology into "Traditional Areas of Halakhah".